

PLITVIČKA JEZERA, *Prirodoslovni turistički vodič*

Turistička naklada d.o.o., Zagreb, Nacionalni park Plitvička jezera, Zagreb, 1998, 96 str.

Kao jedinstven prirodni fenomen, najstariji hrvatski nacionalni park i spomenik prirode na Popisu svjetske baštine UNESCO-a, Plitvička jezera pripadaju među najviše opisana jezera na svijetu. U prilog tome svjedoči i opsežna bibliografija radova iz različitih područja znanosti kojima su jezera, odnosno elementi geoprostornog kompleksa Parka i njegove okolice predmet proučavanja (Sliepčević, A., Ilijanić, V., Prilog bibliografiji Nacionalnog parka Plitvička jezera 1777.-1988., Krš Jugoslavije, 12/5, Zagreb, 89-146/1-58/). Budući da se radi o, poslije Zagreba, vodećem turističkom mjestu kontinentnog dijela Hrvatske, razmjerno istaknuto mjesto među izdanjima s tematikom Plitvičkih jezera, osim znanstvenih i stručnih radova, imaju i ona u funkciji "turističke infrastrukture", kao što su turistički vodiči.

Pred nama je turistički vodič Plitvičkih jezera koji se u velikoj mjeri razlikuje od dosadašnjih vodiča Parka. Već i sam podnaslov, *Prirodoslovni turistički vodič*, upućuje na njegove temeljne značajke – usmjeren izbor i naglašenija stručna utemeljenost sadržaja. Po takvom svom obilježju on je na tragu prethodno objavljenih, iznimno uspjelih turističkih vodiča nacionalnih parkova Risnjak i Paklenica. U sva tri slučaja riječ je o ambicioznije motiviranim izdanjima koja, za razliku od uobičajnog informativno-slikovnog pregleda klasičnih turističkih "bedekera", nude produbljeniju informaciju o prirodno-geografskim sadržajima dotičnih spomenika prirode. Dakle, znanstveno i turistički najvrjednijem dijelu njihova prostornog inventara zbog kojega su upravo i izdvojeni u kategoriji zaštićenih objekata.

Izuzevši uvod (Preporuka Ministarstva kulture, Ususret prirodoslovnom vodiču, Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera Nacionalnim parkom iz 1949. i 1997.), sadržaj vodiča čine sljedeće tematske cjeline: Zemljopisni položaj i značenje jezera u prostoru Hrvatske, Klimatske karakteristike Plitvičkih jezera, Bioklimatske prilike, Priroda gradi slapove, Biljne zanim-

ljivosti Plitvičkih jezera, Šume nacionalnog parka, Leptiri i tulari Plitvičkih jezera, Živi svijet jezera i oko njih, Zanimljivosti životinjskog svijeta Plitvičkih jezera i Turističke informacije. Informativnu dimenziju vodiča upotpunjuju prometno-geografska karta zapadne Hrvatske u mjerilu 1:600 000, kao i pregledna topografska karta šireg područja Plitvičkih jezera. Takva sadržajna struktura upućuje da su se priređivači vodiča u prvom redu rukovodili težnjom za cjelovitim obuhvatom prirodoslovnog inventara Parka. To je dosljedno ostvareno, ali djelomice i na štetu konzistentnosti koncepta, odnosno tematske usklađenosti sadržaja.

Autori tekstova i fotografija renomirani su prirodoslovni znanstvenici Sveučilišta u Zagrebu, ujedno i dugogodišnji istraživači Plitvičkih jezera, što jamči neupitnu stručnu utemeljenost tematskih priloga. To pak nužno ne znači da su tekstualni prilozi "prestručni". Upravo suprotno; "pitkim stilom" i dubinom raščlambe optimalno su prilagođeni potencijalnoj namjeni vodiča. To, prije svega, znači da zadovoljavaju potrebe tzv. edukativnog/obrazovnog turizma, ali i intelektualno sve zahtjevnijega "prosječnog turista", kakve opravdano ubuduće očekujemo u većem broju, s obzirom na započeti proces kvalitativnog prestrukturiranja turističke ponude.

Prirodoslovni vodič Plitvičkih jezera dobrodošla je novost među istovrsnim izdanjima o Parku, i to iz više razloga. Prvo, što uopće nije postojao i što nema odgovarajućega turističkog vodiča kroz Plitvička jezera nakon rata, od sredine devedesetih godina. Drugo, trajno je aktualna potreba da se podigne spoznajna razina o prirodoslovnim sadržajima i zakonitostima nastanka toga "fizikalno-biokemijskog laboratorija na otvorenom", kao pretpostavka razvoja svijesti o nužnosti njegove zaštite. Ne treba ni spominjati kako je takav visokokategornik svjetske prirodne baštine nezamisliv bez razgrnate "turističke infrastrukture", što formacijski uključuje i prirodoslovni turistički vodič.

Svojom tematskom raznovrsnošću, pouzdanošću priloga i praktičnom primjenom (tzv. džepni format), *Prirodoslovni vodič kroz Nacionalni park Plitvička jezera* nesumnjivo zaslužuje pozornost i u geografskom krugu.

Posebno će pak korisno poslužiti nastavnicima u osnovnim i srednjim školama kojima je naš najstariji, za mnoge i najljepši, a za većinu i naj-dostupniji naš nacionalni park često odredište.

Dane Pejnović

Alfonso Cvitanović: Ižani u ribarskim sporovima od 1501. do 1781. godine.

MH Zadar 1998., 287 str.

Djelo našega vrloga kolege iškoga Zagrepčanina vrijedno je posebne pažnje, barem iz dva razloga: 1. jer se držao izreke: Čovjek uvijek ostaje dužan svome zavičaju i 2. jer je poslušao i drugu izreku: Nikada nije kasno dok se može nešto učiniti. Pohvaliti ga valja i zato što je ovo zanimljivo i nadasve korisno djelo posvetio «uspomeni i časti svim ribarima otoka Iža». Svojoj bolesti uprkos!

Mi, koji smo malo stariji, a ipak nešto mlađi od štovana «autora», znamo koliko je bio vrijedan kao nastavnik, urednik i pisac i koliko je obilježio jednu etapu djelovanja naše struke i stručnoga društva. I to na jedan nenametljiv i druželjubiv način. Našu je struku obogatio svojom višeslojnom i širokom obrazovanošću, a nije se nikad bio udaljio od svoga zavičaja, mada je otišao iz njega odavno. I to je vrijedna dimenzija što nas obogaćuje.

Što, dakle, sadrži ovaj rad?

Obradu i tumačenje očuvanih spisa iz vremena triju stoljeća venecijanske vladavine tim hrvatskim otočnim prostorom u kojem su se njegovi pradjedovi borili za život, za dio «njive koja se ne ore, a koja se žanje». Jer, Ižanima, pritiješnjim većim susjedima, nije bilo lako tu opstati. Zato su se bavili i maslinama, i lozom, i grnčarstvom, i ribom i brodima. I nije im bilo nužno samo ploviti nego se baviti i drugim djelatnostima – sve do izrade vlastite odjeće i obuće, alata i zanata.

Ta «sporenja» pretočio je pisac u pregledan rad uz Predgovor i Uvod s ovim poglavljima:

Diplomatički osvrt (13-26), Upravnopравни poredak Mletačke Dalmacije (27-46), Stanovništvo (47-70), Naselja (71-82), «Status quaestionis» (83-98), Prirodno-zemljopisni okvir (99-118), Ribarenje (119-162), Mjesto zaključka (163-166), Izvori i literatura (167-176), Prilozi (177-194), Sažetak (195-199), Tablice, slike, popis slika, popis tablica pa kazalo imena s ocjenom knjige dvaju stručnjaka na kraju te kratkom bilješkom o piscu.

Knjiga nije samo djelić tamnošnje povijesti, upravno-političke, gospodarske i naseljsko-demografske napisane vrsnim jezikom i stilom. Ona je mnogo više od toga. Ona je pravo bogatstvo protumačenih i širem čitateljstvu slabo znanih pojmova, zbivanja i izraza, regionalnih i lokalnih idioma. Stoga će za ovom vrijednom knjigom posegnuti i povjesničar, i geograf, i ekonomist i lingvist. Ne, time nije iscrpljena lista zainteresiranih čitatelja, a o autohtonim čitateljima i njihovu potomstvu da i ne govorim. Stoga vam ovu knjigu toplo preporučujem, a «autoru» još jednom zahvaljujem na ovim recima, crtežima, planovima, slikama te na obilju literature što će sve skupa skratiti put i otvoriti prozor budućim istraživačima toga prostora u vremenu što slijedi.

Napokon, pisac je otvorio vidik i onima koji su manje vješti od njega u razglabanju latinskog i talijanskog jezika kojima su korišteni spisi bili natočeni.

M. A. Friganović